

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД СТАРОСТІ І СТАРІННЯ

Коваленко-Кобилянська І. Г. Актуалізація творчих здібностей особистості в період старості і старіння. Мета статті – акцентувати увагу на можливості розвитку творчих здібностей людини упродовж всього періоду онтогенезу, включаючи його завершальний період – геронтогенез. За результатами дослідження можна стверджувати, що в пізньому віці можлива як актуалізація деградованих творчих здібностей людини, так і розвиток задатків, які не були реалізовані нею у попередні періоди онтогенезу. У статті відзначено позитивний вплив розвитку творчої діяльності на загальний інтелектуальний розвиток, оптимізацію психологічного здоров'я старої і старіючої людини й опосередковане поліпшення міжособистісних відносин з її соціокультурним оточенням.

Ключові слова: геронтогенез, інтелект, інтелектуальний розвиток, творчість, психологічне здоров'я.

Коваленко-Кобилянська І. Г. Актуализация творческих способностей личности в период старости и старения. Цель статьи – акцентировать внимание на возможность развития творческих способностей человека на протяжении всего периода онтогенеза, включая его завершающий период - геронтогенез. По результатам исследования можно утверждать, что в позднем возрасте возможно как актуализация деградированных творческих способностей, так и развитие задатков, которые не были реализованы им в предыдущие периоды онтогенеза. В статье отмечено позитивное воздействие развития творческой деятельности на общее интеллектуальное развитие, оптимизацию психологического здоровья старого и стареющего человека и опосредованное улучшение межличностных отношений с их социокультурным окружением.

Ключові слова: геронтогенез, інтелект, інтелектуальне развитие, творчество, психологическое здоровье.

Вступ. Можливість творчої реалізації задатків і здібностей є важливою складовою психологічного здоров'я людини в будь-якому періоді онтогенезу [7]. Особливого значення ця проблема набуває в період старіння і старості, коли всі основні соціальні вимоги до особистості з боку соціокультурного оточення з різним ступенем успішності нею реалізовані (виховання дітей, професійна реалізація тощо). У цей період може виникнути інконгруентність між триваючим фізичним життям людини і її фактичною соціальною депривацією у зв'язку з існуючими стереотипами та установками соціуму. Зазначене вище негативно позначається на формуванні Я-образу і може сприяти розвитку низки складних психологічних проблем, включаючи екзистенційну кризу [6; 10]. Актуалізація творчих здібностей може бути одним із шляхів вирішення проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій. Розвиток творчого потенціалу людини в різні періоди онтогенезу є проблемою, яка актуальна як для теоретичної, так і для прикладної психології. Цю тему досліджували і досліджують В. М. Бехтерев, Б. Г. Ананьєв, Г. С. Костюк, Б. М. Теплов, О. М. Матюшкін, Я. О. Пономарьов, Н. В. Кузьміна, А. В. Брушлінський, Е. де Боно, Г. Я. Буш, Т. В. Кудрявцев, О. К. Тихомиров, В. А. Роменець, В. О. Моляко та інші. Роз-

виток творчого потенціалу людини детермінований сукупністю біологічних особливостей індивіда (задатків) і соціальних проявів (здібностей) особистості. Проблема реалізації творчого потенціалу в період геронтогенезу залишається недостатньо вивченою.

Мета роботи. Акцентувати увагу на можливості висхідного розвитку творчих здібностей людини протягом онтогенезу, включаючи його завершальний період – геронтогенез. Показати, що в пізньому віці можлива як актуалізація здібностей, так і реалізація задатків, які не були розкриті в попередні періоди онтогенезу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ступінь успішності особистісної реалізації старіючої людини може бути підданий ауторевізії і результат не завжди буває сприйнятий людиною як задовільний [3; 4; 6; 9; 11]. У цьому випадку, з метою позитивного сприйняття людиною реалізації своєї життєвої програми, активізуються елементи психологічного захисту, реалізація яких не завжди сприяє гармонізації міжособистісних відносин [1; 2; 5; 8]. Це є складною психологічною проблемою, яка, певною мірою, може бути вирішена за рахунок реалізації людиною в пізньому віці свого творчого потенціалу.

У лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України проведено дослідження, одне із завдань якого – визначення ступеня здатності людини в період геронтогенезу до подальшої реалізації свого творчого потенціалу і здатності до виявлення задатків, які внаслідок різних причин не були реалізовані у ранніх періодах життя. Для вирішення поставленого завдання було проведено низку експериментальних тренінгів з метою оптимізації творчої сфери людини в період старості і старіння. В експерименті взяли участь 257 людей віком від 56 до 97 років, різного соціального статусу, освіти і сімейного стану. 58% досліджуваних – жінки, 42% – чоловіки. Таким чином, у дослідженні представлено не тільки всі етапи геронтогенезу: ранній, середній і пізній, а й ту частину періоду дорослості, яка хронологічно наближається до досліджуваного вікового періоду. Учасники експерименту – жителі пансіонату для ветеранів праці та клієнти відділень денного перебування територіальних центрів соціального обслуговування пенсіонерів.

Упродовж усього дослідження учасникам експерименту було запропоновано різноманітні інтелектуальні завдання, в тому числі й для актуалізації їхнього творчого потенціалу як основи висхідного інтелектуального розвитку в завершальний період онтогенезу. Серед запропонованих завдань були такі: «есе» (скласти розповідь за вибраною картинкою з числа запропонованих дослідником), «аттична сіль» (гумористичне завершення запропонованої мініатюри), «буриме» (складання римованих рядків за заздалегідь запропонованими римами), «друдли» (графічне зображення уявного об'єкта, елементи якого запропоновано заздалегідь).

Порівняно з іншими завданнями проекту (на розвиток пам'яті, уваги, мислення, орієнтації в просторі) ті, які було запропоновано з метою розвитку творчих здібностей, були сприйняті досліджуваними як дуже складні. 95%

досліджуваних на початковому етапі відмовлялися від їх виконання, вони, не зробивши навіть спроби реалізації своїх можливостей, аргументували відмову відсутністю навичок до творчого мислення і тим, що вони «ніколи в житті не писали віршів і не малювали». Для того щоб залучити досліджуваних до виконання тих завдань, які вони сприймали негативно, дослідники використовували деякі з них як гру-розминку перед тренінгом. У першу чергу використовували елементи завдання «буриме», пропонуючи учасникам дослідження підібрати будь-яке слово, що римується, до запропонованого, без акценту на їх смислову відповідність. Спочатку слова для рими пропонував дослідник, потім (у процесі гри) – учасники групи. Після кількох таких вправ деякі досліджувані погодилися індивідуально спробувати свої сили у віршуванні. Надалі завдання на розвиток творчості, з різним ступенем успішності, виконували всі учасники проекту.

Приклад. Досліджувана Т. (78 років, освіта вища, проживає з чоловіком) на перших заняттях категорично відмовлялася виконувати будь-які творчі завдання, аргументуючи відсутністю здібностей і тим, «що вже занадто пізно починати вчитися». На першу запропоновану риму «ручка, тучка» склала такі поєднання слів: «на небо тучка, я взяла ручку». Поступово, в результаті роботи протягом трьох місяців, вона проявила інтерес до цього виду діяльності і почала складати вірші не тільки як виконання домашнього завдання, а й для цікавого проведення часу. Нижче наведено зразок (мовою оригіналу) її творчості в результаті тренінгової роботи.

*«Вот милый сердцу голос прозвучал,
Погудин спел любимые романсы.
И серый день, как будто засиял.
Пришло желанье танцевать мне жизнерадостные танцы».*

Наведений вірш став результатом поєднання досліджуваною двох домашніх завдань: щодня відзначати позитивні моменти навколишнього життя, записуючи їх у блокнот, а також римувати різні думки. Емоційний фон досліджуваної в результаті досягнення значних і несподіваних для неї результатів, за її твердженням, суттєво поліпшився. У подальшому досліджувана ділилася враженням про те, що в результаті занять у неї покращилися відносини з сім'єю сина, оскільки вона «відчула впевненість у своїх можливостях. Я раніше думала, що вже ні на що не здатна».

На початку дослідження знижений емоційний фон було відзначено у 86% учасників проекту, що підтверджено суб'єктивно (учасниками проекту) та об'єктивно (тестуванням). Ілюстрацією позитивних змін в емоційній сфері і трансформації Я-образу в бік його оптимізації в учасників експерименту є, наприклад, результати адаптованого тесту Куна «Хто я?». До активної участі в роботі більш як 60% людей похилого і більш як 85% старечого віку характеризували себе в такий спосіб: «похмурий, нещасний, нікому не потрібен, відлюдок, існую» та ін. Після усвідомлення наявності у себе творчого потенціалу риторика стосовно себе зазнала суттєвих змін у бік поваги до себе.

Приклад. Досліджуваний Ф. (86 років, постійно проживає в пансіонаті для ветеранів, середня спеціальна освіта) на спочатку роботи в проекті охарактеризував себе як «дуже погано ходжу», «прожив 86 років», «дідусь», після активної роботи в проекті його відповіді: «особистість», «пишу вірші», «неодружений». Позитивні зміни в емоційній сфері мали вплив на весь процес життєдіяльності досліджуваних, включаючи поліпшення фізичного самопочуття на тлі реалізації своїх творчих здібностей.

Вправи, спрямовані на виявлення художніх здібностей, мали менш виражені позитивні результати, оскільки для багатьох учасників проекту побоювання, які вони відчували з приводу того, що вони «виглядатимуть недостойно» в очах оточення, превалювало над бажанням спробувати свої сили в новому для них виді творчості. Такі вправи учасники переважно погоджувалися виконувати під час індивідуальних занять.

Приклад. Одна з досліджуваних І. (64 роки, проживає в пансіонаті для ветеранів, дітей немає) аргументувала свою відмову тим, що «не хоче псувати фарби, через те що вони дорогі». Надалі вона зізналася, що завжди мріяла навчитися малювати, але у неї не було можливості. З огляду на те, що досліджувана користується комп'ютером, їй було запропоновано ознайомитися з відеоуроками з живопису, які широко представлено в інтернеті. Надалі, під час індивідуальних занять, вона не тільки погодилася спробувати малювати, а навіть попросила свого племінника купити їй фарби. Працюючи в цьому напрямку, вона досягла значних результатів і навіть подарувала лікарю пансіонату одну зі своїх робіт. За словами учасниці проекту, «я зрозуміла, що мені рано думати про смерть!»

Основна складність завдання «друдли» в тому, що для кожного друдла слід придумати від п'яти до 15 різноманітних варіантів їх візуалізації. Таким чином, учасникам проекту потрібно було мати не тільки елементарні навички малювання, але й в достатньому мірою активізувати уяву.

Приклад. Досліджувана Є. (73 роки, освіта вища, проживає з чоловіком) на початковому етапі виконання цього завдання могла намалювати не більше двох фігурок. Пропозиція дослідника продовжити роботу наштовхувалася на відмову. Досліджувана попросила дозволити виконувати це завдання вдома, де у неї буде багато часу для обдумування. Після місяця занять, внаслідок актуалізації уяви, досліджувана могла вже за 15 хвилин заняття зобразити до 12 різноманітних фігур із запропонованого друдла. Нижче на малюнку 1 представлено один з результатів роботи досліджуваної.

У процесі дослідження було експериментально доведено, що актуалізація творчих здібностей проявлялася залежно від того, які задатки були присутні у того чи іншого індивіда.

Приклад. Досліджувана К. (78 років, освіта середня, проживає з дітьми), незважаючи на те, що вона старанно виконувала різноманітні завдання, ті вправи, щодо яких потрібно було проявити здібності до малювання, у неї виходили набагато гірше, а здатність до віршування проявилася через кілька занять. Її перші римовані рядки на задані рими «кружка, подружка, сила, жи-

ла» виглядали таким чином: «взяла подружка кружку, сила руки напружилась, жилы скоротились». Після закінчення місяця роботи вона почала писати вірші на актуальні для себе теми. Подальші її роботи можна класифікувати не як римовані рядки, а як вірші. Нижче наведено уривок з її вірша «Детям» в авторській редакції (мовою оригіналу), в якому вона описала свої очікування від них і висловила жаль, що не змогла виправдати їхніх сподівань.

*Жизнь прожита и вот ее итоги,
Известны только Богу почему,
Я рождена лишь только для того, чтоб вытирали ноги,
О душу горемычную мою.
Явлюсь я легким дуновением метели,
Весенним упаду дождем,
И первым запахом сирени,
И осени кружащимся листом.*

Водночас інший досліджуваний, навпаки, більше здібностей виявив до творчості в образотворчій формі.

Приклад. Досліджуваний П. (82 роки, освіта середня, проживає в пансіонаті, самотній) в юності писав вірші. Під час дослідження найбільшу активність проявляв під час завдань, пов'язаних з художніми здібностями. Інтерес до цього виду творчості він пояснив тим, що в дитинстві йому сказали, що у нього немає здібностей і він вирішив спробувати, а тут, виявляється, у нього щось виходить.

Одним із складних завдань для учасників проекту виявилось «аттична сіль», в якому потрібно було проявити почуття гумору. Відомо, що почуття гумору – поняття умовне, воно пов'язане в тому числі і з системою цінностей людини. В цьому виді творчості особливо потрібне поєднання абстрактно-логічного та художньо-образного мислення. Почуття гумору, будучи індикатором інтелектуального розвитку людини, водночас активно сприяє її когнітивному розвитку. Цікаво відзначити, що більшість представлених жартів трансформувалися досліджуваними в контексті актуальної для них проблеми старості, поряд з цим активно переводили задану тему в площину сексуальних відносин. Гендерних специфічних відмінностей в актуалізації почуття гумору не спостерігалось.

Всі досліджувані, які активно брали участь у проекті, відзначали підвищення життєвого тону, підвищеного інтересу до життя, в деяких випадках поліпшення міжособистісних відносин з близькими і рідними.

Висновки і подальші перспективи досліджень. За результатами дослідження можна стверджувати, що в пізньому віці можлива як актуалізація деградованих творчих здібностей людини, так і розвиток задатків, які не були реалізовані нею у попередні періоди онтогенезу.

Експериментально доведено позитивний вплив розвитку творчої діяльності на загальний інтелектуальний розвиток, оптимізацію психологічного здоров'я старої і старіючої людини та опосередковане поліпшення міжособистісних відносин з їхнім соціокультурним оточенням.

Беручи до уваги прогресивне збільшення частки людей постпенсійного віку в економічно розвинених країнах, соціально-психологічна проблема особистісної реалізації людини в період геронтогенезу, з метою оптимізації її психологічного і, як наслідок, соматичного здоров'я, і збереження міжособистісних відносин із соціокультурним оточенням старіючої людини на задовільному для обох сторін рівні потребує посиленої уваги дослідників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дітюк П. П. Ситуативна активність, відносна суб'єктність та свобода вибору [Електронний ресурс] / П.П.Дітюк // Технології розвитку інтелекту. – Т.2, № 5 (16) 2017. – Режим доступу: <http://psytir.org.ua/upload/journals/2.5/authors/2017/DitykPavloPavlovychSytuatyvnaaktyvnistvidnosnasubjektivisttasvobodavyboru.pdf>
2. Інтелектуальний розвиток дорослих у віртуальному освітньому просторі : монографія [Електронний ресурс] / М. Л. Смульсон, Ю. М. Лотоцька, М. М. Назар, П. П. Дітюк, І. Г. Коваленко-Кобилянська [та ін.] ; за ред. М. Л. Смульсон. – К.: Педагогічна думка, 2015. – 221 с. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/10064/>
3. Карпов А. В. Психология сознания: Метасистемный подход / А. В. Карпов. – М.: РАО, 2011. – 1088 с.
4. Коваленко-Кобилянська І. Г. Суб'єктна активність людини в період геронтогенезу в умовах освітнього простору Інтернет [Електронний ресурс] / І. Г. Коваленко-Кобилянська// Технології розвитку інтелекту/ Т.2, №2 (13), 2016 – Режим доступу: <http://psytir.org.ua/index.php/technologyintellectdevelop/issue/view/18>
5. Лотоцька Ю. М. Психологічна якість життя як наслідок наших виборів [Електронний ресурс] / Ю. М. Лотоцька // Технології розвитку інтелекту. – Т.2, № 5 (16) 2017. – Режим доступу: <http://psytir.org.ua/index.php/technologyintellectdevelop/issue/view/10>
6. Назар М. М. Суб'єктна активність в контексті формування комунікативної компетентності [Електронний ресурс] / М. М. Назар // Технології розвитку інтелекту – Т. 2, № 1 (12) / – 2016. – Режим доступу: <http://psytir.org.ua/index.php/technologyintellectdevelop/issue/view/17>
7. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.
8. Смульсон М. Л. Інтелект і ментальні моделі світу / М. Л. Смульсон // Наукові дослідження когнітивної психології – Острог: Вид-во Національного університету «Острог», 2009. – Вип.12. – С. 38 – 49.
9. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту: монографія / М. Л. Смульсон. – К.: Нора-Друк, 2003. – 298 с.
10. Холодная М. А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. /М. А. Холодная– Москва – Томск: Изд-во Том. ун-та, 1997. – 392 с.
11. Чепелева Н. В. Дискурсивні засоби самопроекування особистості / Н. В. Чепелева // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». Тематичний випуск «Актуальні проблеми когнітивної психології». – Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2013. – Вип. 24. – С. 7 – 11.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. Dityuk P. P. Sytuatyvna aktyvnist, vidnosna subyektivist ta svoboda vyboru [Situational activity, relative subjectness and freedom of choice] [Elektronnyj resurs] / P.P.Dityuk //Technolohiyi rozvytku intelektu. – T.2, № 5 (16) 2017. – Rezhym dostupu: <http://psytir.org.ua/upload/journals/2.5/authors/2017/DitykPavloPavlovychSytuatyvnaaktyvnistvidnosnasubjektivisttasvobodavyboru.pdf>
2. Intelektualnyj rozvytok doroslyx u virtualnomu osvitnomu prostori : monohrafiya [The intellectual development of adults in virtual educational space] [Elektronnyj resurs] /

- M. L. Smulson, Yu. M. Lotocka, M. M. Nazar, P. P. Dityuk, I. H. Kovalenko-Kobylyanska [ta in.] ; za red. M. L. Smulson. – K.: Pedahohichna dumka, 2015. – 221 s. – Rezhym dostupu: <http://lib.iitta.gov.ua/10064/>
3. Karpov A. V. Psihologija soznaniya: Metasistemnyj podhod / A. V. Karpov. [Psychology of Consciousness: The Metasystem Approach] – M.: RAO, 2011. – 1088 s.
 4. Kovalenko-Kobylyanska I. H. Sub'yektna aktyvnist lyudyny v period herontohenezu v umovax osvithnoho prostoru Internet [Subject activity of a person during a period of gerontogenesis in conditions of educational space of Internet] [Elektronnyj resurs] // Tekhnolohiyi rozvytku intelektu/ T.2, №2 (13), 2016 – Rezhym dostupu: [http://psytir.org.ua/index.php/technology intellect develop/issue/view/18](http://psytir.org.ua/index.php/technology%20intellect%20develop/issue/view/18)
 5. Lotoc'ka Ju. M. Psihologichna yakist' zhittja jak naslidok nashih viboriv [Psychological life quality as consequence of our solutions] [Elektronnij resurs] / Ju. M. Lotocka // Tehnologii rozvitku intelektu. – T.2, # 5 (16) 2017. – Rezhim dostupu: [http://psytir.org.ua/index.php/technology intellect develop/issue/view/10](http://psytir.org.ua/index.php/technology%20intellect%20develop/issue/view/10)
 6. Mashbyc Yu. I. Psycholohichnyj mexanizm dovyznachennya uchbovoyi zadachi: sutnist i evrystychnyj potencial [The psychological mechanism of additional determination of educational problems: the nature and heuristic potential] / Yu. I. Mashbyc // Teoriya i tekhnolohiya proektuvannya navchalnyx system: Zb. nauk. prac. – K, 2002. – Vyp. 3. – S. 3 – 17.
 7. Nazar M. M. Sub'yektna aktyvnist v konteksti formuvannya komunikatyvnoyi kompetentnosti [Communicative competence's forming and development of subject activity] [Elektronnyj resurs] / M. M. Nazar // Tekhnolohiyi rozvytku intelektu – T. 2, № 1 (12) – 2016. – Rezhym dostupu: [http://psytir.org.ua/index.php/technology intellect develop/issue/view/17](http://psytir.org.ua/index.php/technology%20intellect%20develop/issue/view/17)
 8. Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriya, metodyka, rezultaty doslidzhen / Za red. V. O. Molyako, O. L. Muzyky. – Zhytomyr: Vyd-vo Ruta, 2006. – 320 s.
 9. Smulson M. L. Psycholohiya rozvytku intelektu: monohrafiya [Psychology of intellect development] / M. L. Smul"son. – K.: Nora-Druk, 2003. – 298 s.
 10. Holodnaja M. A. Psihologija intelekta. Paradoksy issledovanija [Psychology of the intellect. Paradoxes of research] /M.A.Holodnaja. – Moskva – Tomsk: Izd-vo Tom. un-ta, 1997. – 392 s.
 11. Chepelyeva N. V. Dyskursyvni zasoby samoproektuvannya osobystosti [Discourse means of personality self-designing] / N. V. Chepelyeva // Naukovi zapysky. Seriya «Psycholohiya i pedahohika». Tematychnyj vypusk «Aktualni problemy kohnityvnoyi psycholohiyi». – Ostroh: Vyd-vo Nacionalnoho universytetu «Ostrozka akademiya», 2013. – Vyp. 24. – S. 7-11.

Kovalenko-Kobylyanska I. G. Actualization of creative abilities of the person in the period of old age and aging. Taking into account progressive increase in a proportion of people of post-retirement age in economically developed countries, a problem of realization of one's abilities during the period of gerontogenesis requires a decision with the aim of optimizing his or her psychological health. Purpose of the article is to focus attention on the possibility of developing the creative abilities of a person throughout the entire period of ontogenesis, including its final period - gerontogenesis. Of particular importance is the problem of realizing by people their abilities in the period of aging and old age, when the basic social expectations for the person are fulfilled by him or her with varying degree of success (child-rearing, professional fulfillment, etc.). In this period, incongruence between the biological life expectancy of a person and his or her social intenseness may arise, which negatively affects the formation of the self-image. According to the results of the research, it can be argued that at an older age, both the actualization of abilities and the realization of potential, which were not disclosed in previous periods of ontogeny, are possible. The article describes an experiment with the evidence base of the positive impact of the fulfillment of creative potential on optimization of the psychological

health of the old and aging person and indirect improvement of interpersonal relations with their sociocultural environment.

Keywords: gerontogenesis, intelligence; intellectual development; creativity, mental health.

Отримано 14.07.2017

УДК 159.92

Костюченко Олена Вікторівна

ПЕРЦЕПТИВНІ ОСНОВИ ДИЗАЙНУ ЯК ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНДУСТРІЇ КРАСИ ТА МОДИ

Костюченко О. В. Перцептивні основи дизайну як творчої діяльності в індустрії краси та моди. У статті проаналізовано зміст понять «дизайн», «дизайн в індустрії краси та моди» як творчої проектно-художньої діяльності, процесу і результату художньо-технічного проектування фешн-продуктів, що зорієнтовано на досягнення найповнішої відповідності створюваних фешн-об'єктів і середовища загалом утилітарним й естетичним потребам споживачів, а також суттєве підвищення конкурентоспроможності фешн-продукції. Означено місце і роль творчого та адаптивного потенціалів перцепції у дизайні як цілісного та інтегрального процесу технологічного і художнього освоєння об'єктивної складної та багатогранної дійсності, адаптування до мінливих умов, зокрема у сфері краси та моди, а також розкриття власного потенціалу, світосприймання, світогляду, смаків, дизайнерської позиції у продуктах дизайнерської діяльності. Особливу увагу сфокусовано на тому, що у художньо-творчому процесі дизайну творче світосприймання та художнє сприймання є основою творчого комбінування ідей, образів, творчої імпровізації, коли автоматично відбувається фіксація нового в об'єкті; бачення цілого та деталей, зовнішньої форми та внутрішньої суті речей, відомого у невідомому, невідомого у відомому, одиничного та всезагального в одному об'єкті. Зазначено, що творче й естетичне сприймання дизайнера, повноцінне відтворення особливостей сприйманого світу у дизайні сприятиме залученню дизайнера до творчої діяльності та навпаки у творчо-пізнавальній діяльності виникатиме нове сприйняття предметного і соціального світу, і навпаки у творчо-пізнавальній діяльності виникає нове сприймання оточення.

Ключові слова: дизайн, дизайнер, індустрія краси та моди, творчий потенціал, перцепція, творче сприймання, естетичне сприймання.

Костюченко Е. В. Перцептивные основы дизайна как творческой деятельности в индустрии красоты и моды. В статье проанализировано содержание понятий «дизайн», «дизайн в индустрии красоты и моды» как творческой проектно-художественной деятельности, процесса и результата художественно-технического проектирования фэшн-продуктов, ориентированного на достижение наиболее полного соответствия создаваемых фэшн-объектов и среды в целом утилитарным и эстетическим потребностям потребителей, а также существенное повышение конкурентоспособности фэшн-продукции. Определены место и роль творческого и адаптивного потенциалов перцепции в дизайне как целостного и интегрального процесса технологического и художественного освоения объективной сложной и многогранной действительности, адаптацию к меняющимся условиям, в частности в сфере красоты и моды, а также раскрытие собственного потенциала, мировосприятия, мировоззрения, вкусов, дизайнерской позиции. Особое внимание сфокусировано на том, что в художественно-творческом процессе дизайна творческое мировосприя-